

Johan Lindberg och Helena Månsson
Enheten för befolkning och levnadsförhållanden

Möte i användarrådet för levnadsförhållanden och jämsällldhet 9 november 2023

Närvarande

Joakim Sonnegård, ordförande, Myndigheten för Totalförsvarsanalys
Peter Abrahamsson, Försäkringskassan
Katarina Boye, Institutet för social forskning
Pernilla Börjesson, Myndigheten för delaktighet
Marcus Ershammar, Sveriges Kommuner och Regioner (ersätter Elisabeth Skoog Garås)
Carin Gräas, Konsumentverket (ersätter Hannah Hall)
Linnea Källqvist, Finansdepartementet
Aurora Lewén, Arbetsmarknadsdepartementet
Håkan Nyman, Socialdepartementet
Jesper Roine, Handelshögskolan i Stockholm
Karin Valentin Asin, Folkhälsomyndigheten (ersätter Nasser Nuru Mahmud)

Från SCB

Marie Lideus, enhetschef Befolkning och levnadsförhållanden
Sara Frankl, sektionschef Samordning och tvärområden
Thomas Helgeson, sektionschef Levnadsförhållanden och demokrati
Henrik von Hofsten, sektionschef Hushållens ekonomi

Niko Koutakis, presentation punkt 4
Fredrik Carlsson, presentation punkt 5
Johan Lindberg, sekreterare
Helena Månsson, sekreterare

Frånvarande

Sara Dahlin, Socialstyrelsen
Jens Sandahl, Jämsällldhetsmyndigheten

1. **Mötet öppnas och godkännande av dagordning**

Joakim Sonnegård

Ordföranden hälsade alla välkomna till mötet. Inga synpunkter på dagordningen.

2. **Presentationsrunda**

Samtliga

3. **Aktuellt från SCB**

Marie Lideus, Sara Frankl, Thomas Helgeson och Henrik von Hofsten

Thomas Helgeson, Levnadsförhållanden och demokrati

Undersökningarna av levnadsförhållanden

Produktion av 2023 års data pågår. Leverans till Eurostat före nyår och publicering av svenska ULF i april 2024.

Barn-ULF

Datainsamlingen avslutades nyligen. Undersökningen genomfördes med ny design efter några års uppehåll. För första gången användes sk kombinerad insamling (webb/telefon men med fokus på webb) som insamlingsmetod. Ganska bra svarsinflöde. Regeringsuppdrag avrapporteras senast sista mars 2024, inklusive en rapport och publicering av data i Statistikdatabasen.

Befolkningens IT-användning

Insamlingen genomfördes i våras och data har nyligen rapporterats till Eurostat, och en statistiknyhet samt tabeller i Statistikdatabasen publiceras 17 november.

Marie Lidéus, Befolkning och levnadsförhållanden

Aktuellt från SCB

Magnus Sjöström, tidigare avdelningschef för SSA (avdelningen för social statistik och analys som detta användarråd hör till) är ny biträdande generaldirektör sedan 11 september 2023. Magnus kommer att arbeta operativt i verksamhetens prioriteringar och effekthemtagningar för att säkerställa att myndigheten når mål som satts upp. Rekrytering av en ny avdelningschef för SSA pågår.

Budgetpropositionen för 2024

Det finns ett generellt indrag på SCB:s förvaltningsanslag på 1% vilket

motsvarar cirka 6,5 miljoner kr för SCB. För SSA tror vi att vi lyckas göra justeringar som framför allt påverkar intervjuverksamheten, exempelvis slås ett par sektioner ihop vilket minskar en sektionschef.

Intervjuarverksamheten minskar över tid, i och med att vi hittar nya insamlingssätt. Övriga konsekvenser håller på att hanteras i verksamhetsplaneringen inför 2024. Det är viktigt att vi jobbar för att realisera de här effekterna i vår organisation.

Arbete inom EU

Arbete pågår med den s k 223:an, den europeiska statistiklagen. Lagen ska anpassas och uppdateras – den rättsliga ramen för europeisk statistik ska anpassas till framtiden och nya behov av uppgifter. Den innehåller en hel del förslag, t ex åtkomst till privat innehavda uppgifter, beredskap för att bidra med aktuell och relevant statistik i krissituationer. Det kan handla om att förstärka möjligheten att använda administrativa uppgifter i stället för att behöva samla in. Ett remissförfarande är nu avslutat, Sveriges svar finns att läsa på regeringens hemsida.

Allmänt SCB

Här i Solna sitter vi i nytt kontor sedan 2020. I Örebro har vi flyttat till nytt kontor i september 2023, på Åkullegatan 14 nära tågstationen. Övergång till kontorslandskap har möjliggjort en minskning av lokalytan.

Kommentarer och synpunkter från ledamöterna

Joakim Sonnegård: Angående statistik i krissituationer (som nämns den i preliminära lagtexten för EU:s nya statistiklag 223:an), lagstiftning och möjligheten att använda administrativa system – kan det handla om att underlätta användandet av registerdata och administrativa data?

Svar: Vi tror att det inte enbart handlar om registerdata, utan om att Eurostat ska kunna begära in data snabbt, och kunna få in data snabbt rent allmänt. Man har lyft att det är oerhört viktigt att ha en god beredskap. Jmf pandemin – då behövde man snabbt kunna skicka in uppgifter till Eurostat om antal dödsfall per vecka. Sverige hade tillgång till registerdata och kunde som ett av de första länderna göra detta. Där hade vi tur och god beredskap. På andra statistikområden finns mer eftersläpning och inte så stor krisberedskap. Det är bra att det uppmärksammas.

Aurora Lewén: Kommer modul om diskriminering att finnas med i ULF-insamlingen under 2024?

Svar: Modul om diskriminering kommer att finnas med i ULF 2024 (information om detta saknades i underlaget som skickades ut inför mötet).

Henrik von Hofsten, Hushållens ekonomi

Undersökningen av boendeutgifter

Undersökningen påbörjas i januari 2024, senaste gången den genomfördes var 2021. Statistiken är mer och mer efterfrågad, exempelvis uppgifter om förändringar i ränte- och hyresutgifter, samt att belysa skillnader utifrån boendeform och hushållstyper. Undersökningen har en lång insamlingsperiod, den kommer att pågå hela året 2024. Planen nu är att den sedan ska genomföras intermittent vartannat år.

Boendeutgifter är även kopplat till Hushållens utgifter, men den undersökningen görs först 2026 nästa gång. Sektionen får en del frågor kopplade till inflation och påverkan på konsumtionsmönster, och fördelningsnivåer, vilket är svårare att besvara just nu.

Inkomst- och skattestatistik

Mer information om införandet av en ny metod för att förhindra röjande kommer i Fredrik Carlssons presentation (punkt 5). Publicering avseende inkomströrlighet är planerad till mars 2024. Detta är en statistik som gjorts intermittent och kommer att publiceras vartannat år (publicerades ej 2023).

FASIT

Grundproduktion pågår och det släpps ny version av FASIT-modellen i februari. Aktuella utvecklingsinsatser: tittar på att förstärka delar kopplade till funktionsnedsatta (baserat på ekonomisk ersättning). Pågående arbete: Tittar också på att använda AGI-uppgifter, att inkludera mer än vad som finns med idag.

Sara Frankl, Samordning och tvärområden

Statistik om jämställdhet

Nästa ordinarie publicering av statistik för uppföljning av de jämställdhetspolitiska målen sker i december. Sektionen håller också på att dra i gång arbetet inför nästa fickbok På tal om kvinnor och män, som kommer vartannat år, nästa gång i juni 2024 vilket också blir publikationens 40-årsjubileum. Man tittar på möjligheter att publicera en digital variant. Sektionen har också ett uppdrag att digitalisera en handledning om könsuppdelad statistik i arbete med jämställdhetsintegrering. Handledningen är nu klar och kommer att lanseras digitalt under hösten.

Statistik om funktionsnedsättning

Sektionen har ett regeringsuppdrag om ekonomisk jämställdhet bland kvinnor och män med funktionsnedsättning, där man tittar på vilken statistik som kan användas och vilka analyser som kan göras för att beskriva området. Uppdraget delredovisas 31 januari 2024. Samtidigt redovisas även ett uppdrag om statistik om personer med

funknedsättning, om att ta fram en registervariabel för att belysa en grupp med funktionsnedsättning. Detta uppdrag slutredovisas med tre rapporter 31 januari 2024:

- Förslag till registerbaserat mått av funktionsnedsättning (mått på personer med stöd och insatser relaterade till funknedsättning)
- Rapport om skillnader mellan mått för att mäta aktivitets- och funknedsättning
- Sammanfattande slutrapport

Statistik om barn

18 oktober publicerades en rapport om barns boende när föräldrar inte bor ihop – Niko Koutakis presenterar senare (punkt 4).

Sektionen har också ett regeringsuppdrag tillsammans med andra myndigheter, ett kunskapslyft för barnets rättigheter. Inom ramen för detta ordnade SCB en heldagskonferens tillsammans med Barnombudsmannen, också 18 oktober. Stort intresse och fullbokat. Syftet med dagen var att starta ett arbete för att underlätta samordning av barnstatistiken. Det tycks finnas ett stort behov av att få en bättre synlighet av den barnstatistik som finns och av att identifiera luckor i statistiken.

4. Boende för barn med särlevande föräldrar

Niko Koutakis, SCB

Niko Koutakis presenterade rapporten Barns boende och försörjning när föräldrarna inte bor ihop, som publicerades 18 oktober.

Rapporten är baserad på resultat från en undersökning av barns boende som gjordes i syfte att kalibrera verktygen som används för att ta fram statistik om hushållens ekonomi, där rapporten kan ses som en bonus från det arbetet. Undersökningen omfattar barn som har två föräldrar i livet som bor i Sverige, och som i teorin skulle kunna dela lika på vårdnaden, och studerar hur dessa barn bor i praktiken. Liknande undersökningar har gjorts av SCB tidigare, men denna skiljer sig lite från tidigare vad gäller urval och metod, och är därför inte helt jämförbar med tidigare resultat.

Kommentarer och synpunkter från ledamöterna

Fråga från Marcus Ershammar: Hur görs urvalet, skickas enkäten till föräldrarnas folkbokföringsadress?

Svar: Barnet är urvalsenheten, det finns registeruppgifter om båda vårdnadshavarna. Det slumpas om det blir mamman eller pappan som får enkäten/intervjuas, oavsett vem barnet är folkbokfört hos.

Fråga från Linnea Källqvist: Hur har resultaten från undersökningen använts i inkomststatistiken?

Svar: Baserat på undersökningen har en ny modell för att simulera förekomsten av växelvis boende barn i hela befolkningen tagits fram. Den nya modellen kommer att tillämpas från och med inkomster avseende år 2022.

Huvudsyftet med undersökningen var att ta fram en uppdaterad modell för att skatta växelvis boende och i förlängningen ekonomisk standard när hänsyn tas till barn med växelvis boende. Perioden 2011–2021 har en modell avseende växelvis boende använts som bygger på en undersökning från 2012. I och med att den nya modellen är baserad på en ny undersökning kommer det att bli ett visst tidsseriebrott i statistiken, vilket bland annat syns genom att fler barn klassificeras som växelvis boende med den nya modellen.

Fråga från Aurora Lewén: Vi såg att det var stora skillnader i hur mammor respektive pappor uppskattar var barnet bor. Är det lika stora skillnader i hur man uppskattar ekonomin, försörjningen av barnet?

Svar: Bra fråga, den analysen är inte gjord. Vi har inte tittat på det, men det är möjligt att det är så. Social önskvärdhet kan spela in. Man skulle kunna göra en jämförelse med undersökningen som gjordes för tio år sedan för att se om det finns samstämmighet.

5. Röjandekontroll i inkomststatistiken

Fredrik Carlsson, SCB

Fredrik Carlsson, metodstatistiker på SCB, presenterade SCB:s arbete med röjandekontroll i statistik som ska publiceras på SCB:s webbplats.

Statistisk röjandekontroll syftar till att hålla nere risken för att enskilda (individer eller företag) kan lida skada eller men genom att uppgifter om dem kan utläsas (röjas) i redovisningar av statistik eller relaterad information.

SCB arbetar för tillfället med att implementera en metod som tillför ett litet brus till redovisade cellvärden i frekvenstabeller, den så kallade CKM-metoden (Cell Key Method).

I inkomststatistiken tillämpas i dagsläget undertryckning av celler med få observationer (färre än 4) samt delvis användning den så kallade p%-regeln, där celler undertrycks där det är möjligt att skatta det högsta värdet inom p% av det verkliga värdet.

Framgent kommer endast p%-regeln och CKM att tillämpas i den registerbaserade inkomststatistiken.

Kommentarer och synpunkter från ledamöterna

Joakim Sonnegård: Hur ser skyddsvärdet ut beträffande uppslagstabellen med slumpstal?

Svar: Tabellen är skyddsvärd och endast ett fåtal personer på SCB har tillgång till själva tabellen. För tillfället finns inga planer på att dela tabellen med externa parter, t.ex. andra SAM.

Håkan Nyman: Bra att SCB arbetar med detta. Hur påverkar detta statistiken och användningen av densamma? Viktigt med tydlig information om hur statistiken påverkas.

Svar: Det är framför allt frekvenstabeller som påverkas av CKM. Dock kommer även makrobelopp att påverkas i inkomststatistiken. I båda fallen är det additiviteten som påverkas, vilket innebär att redovisade totaler inte alltid kommer att vara lika med summan av delarna.

På SCB tillämpas CKM än så länge i den nya undersökningen [Befolkningens arbetsmarknadsstatus](#) (BAS). Se sid. 11 i kvalitetsdeklarationen för BAS för exempel på information om BAS i statistiken: [Kvalitetsdeklaration - Befolkningens arbetsmarknadsstatus \(BAS\) Preliminär statistik baserat på månatliga uppgifter, 2023](#). Det finns även information om CKM i anslutning till respektive redovisad tabell.

Linnea Källqvist: Hur hanteras värdet noll i beloppsvariabler? Kan även detta vara risk för röjande?

Svar: CKM appliceras endast på frekvenstabeller och kommer således inte att hantera värdet noll i magnitudtabeller. I dagsläget hanteras värdet noll inte i statistiken i magnitudtabeller, men det kan finnas skäl att se över detta framgent.

Carin Gräås: Kommer CKM att ingå i tabeller som redovisas på SCB:s webbsida?

Svar: Ja, användningen av CKM kommer successivt att byggas ut, där planen är att all registerbaserad individstatistik ska tillämpa CKM i redovisningen av statistik.

Peter Abrahamsson/Håkan Nyman: Kommer det att finnas möjlighet för SAM att tillämpa CKM och använda samma uppslagstabell som SCB?

Svar: I dagsläget finns det inga beslut om att dela uppslagstabellen externt.

Marie Lideus: SCB har under lång tid diskuterat vikten av att ha en standardiserad röjandekontroll. I leveransen av Census till Eurostat används CKM. I övriga produkter, t.ex. befolkningsstatistiken, kommer implementeringen att spridas ut under två år. Viktigt att

implementeringen av CKM och hur detta påverkar statistiken kommuniceras tydligt till användare.

6. Fattigdomsmätning vid SCB

Thomas Helgeson, Johan Lindberg och Helena Månsson, SCB

Thomas Helgeson, Johan Lindberg och Helena Månsson presenterade olika typer av indikatorer för att mäta risk för fattigdom eller ekonomisk utsatthet, baserade på urvalsundersökningen ULF respektive den totalräknade undersökningen Inkomster och skatter.

Det finns flera olika syften till varför man vill mäta fattigdom, bland annat för att:

- öka medvetenheten (om problemet)
- motivera till åtgärder
- utforma bra policy
- mäta framsteg
- hålla politiska ledare ansvariga för att uppnå målen

Det finns även olika typer av indikatorer som var för sig belyser olika aspekter av fattigdom, t.ex. direkt eller indirekt fattigdom alternativt absolut eller relativ fattigdom.

Kommentarer och synpunkter från ledamöterna

Aurora Lewén: Man kan tänka sig att den grupp som är fattigast enligt de här måtten, också är en grupp som i låg utsträckning svarar på enkätundersökningar. Är det något SCB har tittat på?

Svar: I dagsläget är svarsfrekvensen drygt 45% i ULF i Sverige. Generellt har vi en lägre svarsandel för utrikes födda, arbetslösa, unga personer, personer med låg inkomst, och låg utbildning. För att korrigera för svarsbias använder vi kalibrerade vikter där vi tar hänsyn till bland annat ålder, kön, utbildningsnivå och inkomst (finns beskrivet i detalj i kvalitetsdeklarationen för ULF), vilket relativt bra fångar den bias vi har i svarsdatat.

7. Därför är ojämlikheten viktig

Jesper Roine, Handelshögskolan i Stockholm

Jesper Roine presenterade sin nya bok Därför är ojämlikheten viktig. Boken avhandlar i stora drag hur samhälls ekonomin fungerar, med fokus på ekonomisk utveckling och dess fördelning, både långsiktig global utveckling, och en mer detaljerad bild av utvecklingen i Sverige under de senaste decennierna.

Ojämlighet är ständigt aktuellt i den allmänna debatten, däremot är det ofta sämre ställt med vad som mer precist avses med ojämlikhet, vad som de facto har hänt och hur utvecklingen ser ut samt varför detta spelar roll – vilka är några av de frågeställningar som boken ämnar belysa.

Kommentarer och synpunkter från ledamöterna

Aurora Lewén: Vad är nyttan med ny insamling av förmögensdata?

Svar: Det är framför allt av vikt för att belysa den ekonomiska situationen för specifika grupper, som till exempel pensionärer med låga inkomster men stora förmögenheter i form av fastigheter eller finansiella tillgångar efter en husförsäljning, eller unga personer med höga inkomster men som genom stora lån är räntekänsliga. I fallet med pensionären riskerar denna att felaktigt ses som ”fattig” medan den unga personen, när slutsatserna enbart baseras på löpande inkomster, kommer att anses ha en god ekonomisk situation. Med hjälp av förmögensdata fås en mer sammanhållen bild av hushållens ekonomiska situation.

8. Externa ledamöter om statistikbehov, synpunkter, frågor, förslag

Aurora Lewén: Intressant med nya urvalstekniker, t.ex. en forskargrupp som använt sig av AI för att ta fram ett representativt urval.

Håkan Nyman: Intressant information i lägesrapporterna.

Jesper Roine: Slår ett slag för nya statistik över tillgångar och skulder!

Karin Valentin Asin: Ser fram emot kommande statistik och rapporter om funktionsnedsättning.

Pernilla Börjesson: Intressant med rapporter om funktionsnedsättning. Även barnstatistik av intresse.

Linnea Källqvist: Intresserad av månadsdata, då det är väldigt stor eftersläpning på inkomststatistiken på årsbasis.

Katarina Boye: Intresserad av snabbare tillgång till månadsuppgifter.

Peter Abrahamsson (inkom efter mötet): Intressant att höra om hur SCB använder månads-AGI i sin statistik och register, hur är kvaliteten på dessa data samt hur och till vad bör de användas?

9. Avslutning

Mötet avslutas.

Nästa möte

Nästa möte äger rum torsdagen 16 maj 2024 kl. 09.00-13.30 i SCB:s lokaler i Solna inkl. lunch (datum har bestämts efter mötet i november).